

Зоран Лакић: ВРИЈЕМЕ, ПОЛИТИКА, НАУКА, Црногорска академија наука и умјетности, Подгорица 2005, стр. 489.

“Вријеме, политика, наука” у издању Црногорске академије наука и умјетности, двадесета је по реду књига коју је академик Зоран Лакић објавио од 1958. године до данас. Њоме се обиљежава 70 година ауторовог живота и скоро 50 година научноистраживачког рада. Ипак, књига “Вријеме, политика, наука” није ни по чему јубиларна. Као и све до сада објављене, бави се питањима наше новије историје, али се ипак својим садржајем и структуром разликује од претходних.

Ужа тема ове књиге је Црна Гора у Југославији и Југославија на Балкану, у Европи и свијету. Дакле, хронолошки је врло прецизно оивичена и обухвата стварање, живот и разградњу државе вјековима стваране. Југославија, и Црна Гора у њој, живјеле су у времену по коме се препознају епохе. Док су “душебрижници” ове државе говорили да за њу нема мјеста више на политичкој карти Европе, она је доживљавала економски просперитет, међународно уважавање и често бивала примјер који треба да слиједи слободољубиви народи свијета.

Књига говори о предностима заједничке државе, о упућености југословенских народа једних на друге, о ономе што им је заједничко почев од језика, културе, менталитета и хтјења.

О ономе што их је зближило да живе заједно у XX вијеку, али и о међусобној мржњи и жељи за раздвајањем код протагониста исте идеологије.

И у овој књизи Зоран Лакић се упорно и досљедно држи свог схватања да као историчар пише књижевно о прошлости. Као историограф држи се истине и тачности, користећи при том лијепоријечје и краснопис. Књига је још један доказ који иде у прилог тврдњама бројних књижевника да је ријеч о пјеснику међу историчарима, јер и овдје блага приповиједност обитава у његовим реченицама.

Упркос помутњи која је настала усљед вишепартијских противречности, Зоран Лакић остаје одан науци и историјској истини и својим дјелом одважно се одупире злонамјерним и са јасним циљем усмјереним насртајима на његову личност и стваралаштво, али и насртајима на историјску науку уопште. Надајмо се да ови “експерти”, због угледа Црне Горе, неће насрнути на Библиографски институт у Њујорку или Универзитет у Кембриџу који су 1998. и 2000. године академика Зорана Лакића изабрали за личност године. Али, како је то лијепо примијетио академик Владо Стругар у уводној ријечи ове књиге, одолеће Зоран Лакић и надмоћно истрајати. Јер учећи

и пишући дошао је до сазнања да је истина неприкосновена вриједност, моћ и власт су пролазне, част и слава епски вјечите.

Само по себи се намеће и питање зашто књига о којој је ријеч има овако провокативан наслов. Он је оправдан, јер вријеме у којем живимо налаже да политика буде наука. Да учача глобалне политичке процесе, да им се прилагођава. Импровизације у политици су погубне и са дугорочним последицама. Наука је ту да пружи помоћ, посебно историјска наука. Прошло је вријеме у ком су историчари писали по упутствима па и диктату политике. Зато ова књига помаже и читаоцу, али нарочито онима који се професионално баве политиком, да извуку поуке и, избјегавајући странпутице, крену у исправном смјеру.

Књига је структурирана у више дјелова, са уводном ријечи академике Влада Стругара и самог аутора. Она садржи разноврсне радове и прилоге у облику есеја, историјских анализа, оцјена и полемика.

Доминантан је први дио у којем су најразноврснији прилози систематизовани под општим насловом - Историјске теме. Садржи радове из политичке, државно-правне историје Црне Горе и југословенске државе, као и разматрања суштине саме историјске науке. Најпотпуније је елабориран период антифашистичке борбе 1941-1945. године. У овом дијелу се налазе радови: Оснивање и рад црногорског ратног парламента (1941-1945), Југословенски ратни федерализам и партизанска аутономија Санџака, Интеграција Боке Которске у Црну Гору у рату 1941-1945. године. Веома је интересантно и саопштење о Јасеновцу поднесено на међународном научном

скупу у Јерусалиму под насловом Држава нормираног злочина (Јасеновац-фабрика смрти у НДХ 1941-1945). Лакић у овом поглављу на себи својствен начин говори и о дихотомном бићу историје, о комунизму, о историји у плуралистичком друштву, о диобама и сеобама кроз историју, с посебним освртом на Русију, о српској револуцији, српству и југословенству династије Петровића у Црној Гори и "велико-српском хегемонизму". Хронолошки нама најближи је текст -Балканска варијанта парламентарног или председничког система у Црној Гори.

Историјске теме из другог дијела књиге, насловљеног - Са трибине ЦАНУ - употпуњују и тематски разрађују основну тему, како по хоризонтали, тако исто и по историјској вертикали. У овом дијелу су обухваћена излагања аутора на Трибини Црногорске академије наука и умјетности, разним поведима, претежно о угледним личностима из свијета науке. Историјска вертикала се огледа у такозваним "старим" темама као што су вријеме Лажног цара Шћепана Малог или још старији летопис Манастира Морача, затим сеобе народа и народне буне. Најзад, живот краља Николе I у егзилу, боравак краља Александра у Црној Гори итд. То су историјски коријени који су уткани и у савремене историјске процесе.

Трећи дио књиге односи се на критичке осврте и излагања о појединим књигама, који су дати у одабраним прилозима. Овдје се налазе и оне историографске теме које су из разних разлога биле ван ширег научног интересовања. Такве су: "Чија је Превлака", "Милосрдни анђео" и "Колатерална штета" и друге.

Портрети, као посебан дио књиге, такође употпуњавају основну те-

му кроз анализу стваралачког дјела наших научника. То су ауторови огледи, описи и вредновања истакнутих прегалаца из свијета науке и умјетности. Они садрже доста тога и о времену у коме су стварали, о политици са којом су се често и сукобљавали. У овом дијелу књиге можемо прочитати записе о Нову Вуковићу, писмо аутора академику Божини Ивановићу, о стваралаштву историчара Гојка П. Вукмановића, ријеч посвећену др Новачу Ражнатовићу. Сазнаћемо и нешто више о токовима историје у поезији Жарка Ђуровића, академика и pjesника, о академику Милану Васићу и о "Портретима" др Душана Мартиновића и њиховом мјесту у историографији.

У петом дијелу ове књиге академик Зоран Лакић нам се представља и као врстан путописац. Утисци са пута по Алжиру 1964. године су испричани једноставно, ненаметљиво и живо. Ипак, као посебност цијеле књиге треба истаћи путопис под симболичним насловом Јасеновац у Јерусалиму, који, опет, припада историји. Овај занимљиви Лакићев путопис је то само по својој форми. У ствари, у питању је историјска хроника прошлог времена, интегрисана у наше доба. Читајући овај путопис, и код мене се појавила дилема, као уосталом и код самог аутора: писати о лијепом или уживати у љепоти. Читалац ће у сваком случају уживати читајући овај изванредан путопис.

Шести дио рукописа обухвата за историчара вриједне прилоге и документе, који, прије свега, свједоче о изузетном политичком ангажману аутора у разним расправама научног, идејног, патриотског и моралног карактера. У овом дијелу, насловљеном Прилози, објављено је више од десет писама упућених пријатељима у иностранству у вријеме рата 1991-1995. године. У питању је ауторов селективни избор који има документарну важност и доприноси објашњењу историјских процеса тога времена и помаже да се одвоји политика од науке. Писма је аутор упутио пријатељима у САД, Паризу, Москви, Кракову, Лозани.

Књига садржи и занимљиве илустрације - фотографије, факсимиле и други документациони материјал који је обогаћује и оплемењује. На крају су резимеи на три свјетска језика.

Из садржаја овако конципиране књиге, не само стручна, већ и шира културна јавност, сви љубитељи прошлости, моћи ће да разумију потребу за истраживањем и освјетљавањем догађаја и појава из историје Црне Горе. Другим ријечима, из прилога у овој књизи произилази порука да је историјска наука обавезна да примјеном јединствене методологије проучи све битније појаве у прошлости.

И на самом крају треба рећи да је објављивањем ове изузетно вриједне књиге Црногорска академија наука и умјетности потврдила своју успјешну издавачку дјелатност.

Мр Жарко Лековић